

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Valmiussuunnitelma *Xylella fastidiosa* –lehtipoltteen varalle: toimenpiteet tuhoajan hävittämiseksi

---

Paula Lilja

Erityisasiantuntija

Ruokavirasto, kasvinterveys- ja lannoiteyksikkö

**Ruokaviraston webinaari puutarha-alan
toimijoille: valmiussuunnitelmat**

7.2.2025

Sisältö

- Lyhyesti Xylellasta
- Valmiussuunnitelma: mitä tapahtuu, jos *Xylella fastidiosa* löydetään?

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Yleistä Xylellasta

Xylella fastidiosa -lehtipolte

- Amerikassa viiniköynnöksen, persikoiden ym. bakteeritauti.
- Hyvin moni-isäntäinen.
- Löydetty Euroopasta 2013: Italiassa tuhoja oliivilla.
- Nyt: Italiassa, Ranskassa, Espanjassa
  - Oliivi, manteli, myrttilinnunruoho, laventeli, rosmariini..
  - Sekä kasvintuotannossa että luonnonvaraisilla kasveilla.
- Suuret hävittämis- ja kartoituskustannukset.
- Toistaiseksi ei juurikaan ilmoitettuja löydöksiä istutettavaksi tarkoitetuissa kasveissa.

Kuva: Donato Boscia, Franco Nigro, Antonio Guarino, IT, EPPO Global Database

Kuva: J. Clark, University of California, Berkeley, US, EPPO Global Database.

Xylellan isäntäkasveja

- Puut / pensaat / marjakasvit:

- *Acer*
- *Berberis thunbergii*
- *Calluna vulgaris*
- *Fraxinus*
- *Juglans*
- *Prunus*
- *Pyrus*
- *Quercus*
- *Rosa*
- *Rubus*
- *Syringa vulgaris*
- *Ulmus*
- *Vaccinium*
- *Vitis*

- Muut kasvit, esim:

- *Argyranthemum frutescens*
- *Artemisia*
- *Athyrium filix-femina*
- *Brassica*
- *Erigeron*
- *Hebe*
- *Helianthus*
- *Hibiscus*
- *Lavandula*
- *Pelargonium*
- *Solidago virgaurea*
- *Vinca*

Xylellan isäntäkasveja

- **Xylella-asetus sisältää erityisvaatimuksia kasveille, joissa Xylella-riski on suurin:**
  - *Coffea* - kahvi
  - *Lavandula dentata* - nyhälaventeli
  - *Nerium oleander* - oleanteri
  - *Olea europaea* - oliivi
  - *Polygala myrtifolia* - myrttilinnunruoho
  - *Prunus dulcis* - manteli

Xylella fastidiosa (XYLEFA) - <https://gd.eppo.int>

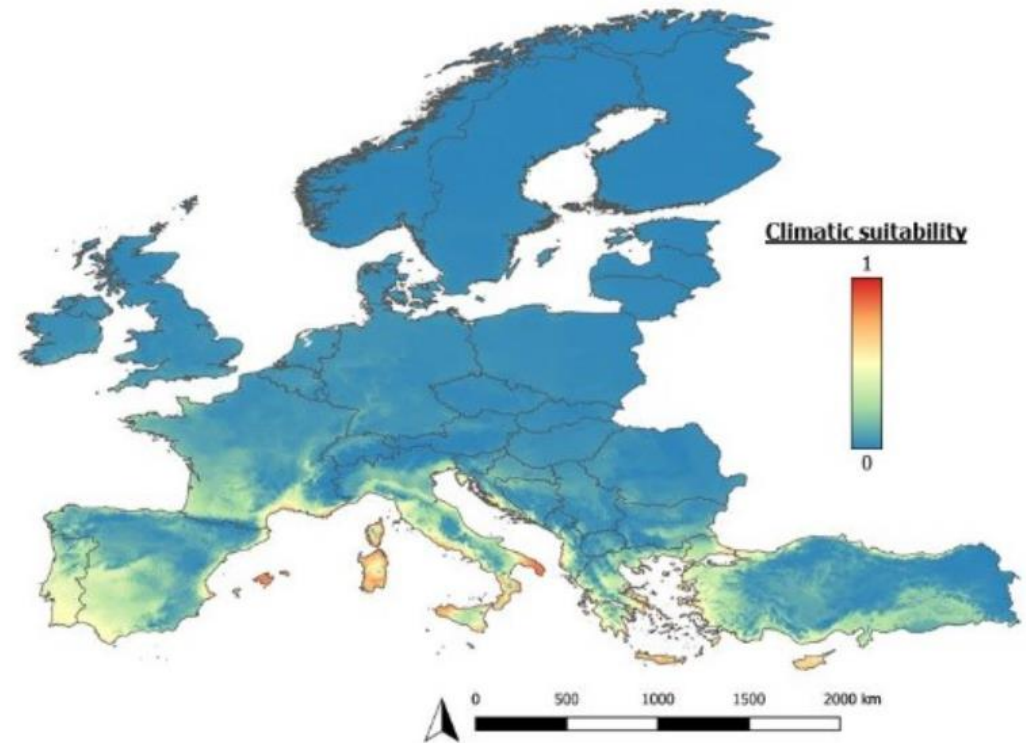
Xylella mantelilla. Kuva: Donato Boscia, Institute for Sustainable Plant Protection, IT, EPPO Global Database.

Voisiko Xylella asettua Suomeen?

- Ilmastokarttojen perusteella on oletettu, että ei voi.
- EFSA tekemässä uuden riskinarvion – tietoa tarvitaan Pohjoismaiden kannalta.
- Kanadassa Xylellaa löydetty lehtipuista.
- Tällä hetkellä kartoitus tuotannossa oleville kasveille, jos toimittaa Xylellan isäntäkasveja muihin EU-maihin.
- Tilanne voi muuttua, jos arvioiden perusteella voisi asettua Suomeen.

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Siirytään valmiussuunnitelmaan...

Lainsäädäntö, johon valmiussuunitelma perustuu

- **Kasvinterveysasetus (EU) 2016/2031**
  - Yleiset periaatteet.
- **Kasvinterveyden toimeenpanoasetus (EU) 2019/2072**
  - Tuhojalistat, vaatimukset tuonnille ja sisämarkkinakaupalle jne.
- **Toimeenpanoasetus Xylella fastidiosa –bakteerille (EU) 2020/1201**
  - Xylellan toimenpiteet, rajatut alueet jne.
- **Kasvinterveyslaki 1110/2019**
  - Viranomaisten toiminta Suomessa

Leviämisreitit ja invaasion todennäköisyys

- Todennäköinen leviämisreitti: muista EU-maista istutettavaksi tarkoitettujen kasvien mukana.
- Vuonna 2021 FinnPRIO -mallilla tehdyn arvion mukaan invaasion todennäköisyys oli 8 %.
- Vuonna 2024 otettiin n. 90 Xylella-näytettä pääosin muista EU-maista peräisin olevista ryhmäkasveista → Ei löydöksiä.

Vakiintumisen todennäköisyys ja vaikutukset

- Vuonna 2021 FinnPRIO -mallin arvion mukaan Xylella aiheuttaisi hyvin vähäisiä vaikutuksia Suomessa.
- Suomessa esiintyy Xylellan vektoreita kuten sylkikaskasta, joten taudin leviäminen avomaalla on mahdollista kasvukaudella ulkomailta tuoduista kasveista, jos kohteessa on vektoreita.

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

**Pitääkö Xylellalle perustaa rajattu
alue?**

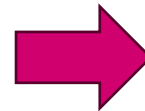
Pitääkö Xylellalle perustaa rajattu alue?

Rajattu alue =
saastunut alue ja
puskurialue.

Saastunut alue =
50 m saastuneen
kasvin ympärillä.

Puskurialue = 2,5
km saastuneen
alueen ympärillä.

**Asetus: Jos Xylella todetaan,
viranomaisen on viipymättä
perustettava rajattu alue
(tietyin poikkeuksin)**

**Asetuksen varsinaiset
toimenpidevaatimukset
koskevat rajattua aluetta.**

Pitääkö Xylellalle perustaa rajattu alue?

- Rajattua aluetta ei tarvitse perustaa, jos **kaikki** seuraavat ehdot täyttyvät:
  - a) on näyttöä siitä, että tuhooja on **vastikään kulkeutunut alueelle kasveissa, joissa se havaittiin, tai** että täsmennettyä tuhoojaa on **havaittu paikassa, joka on fyysisesti suojattu kyseisen tuhoojan vektoreilta;**
  - b) **tarkastustoiminnan tulokset** viittaavat siihen, että kyseiset **kasvit olivat saaneet tartunnan ennen niiden tuomista kyseiselle alueelle;**
  - c) näiden **kasvien läheisyydessä tehdyissä testeissä ei ole havaittu vektoreita, jotka levittävät tuhoojaa** (eli Xylella löytyy vektoreista).

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Ruokaviraston toimenpiteet, kun valmiussuunnitelma otetaan käyttöön

---

Ruokaviraston toimet, kun valmiussuunnitelma otetaan käyttöön

1) Kasvintuhoojalaboratorio antaa tutkimustodistuksen

2) Selvitys kohteessa olevista isäntäkasveista, ellei tiedossa

3) Toimenpiteet Xylellan leviämisen estämiseksi sekä mahdollinen jäljitys ja takaisinvento

4) Kartoitus sen selvittämiseksi, pitääkö rajattu alue perustaa

6) Päätös rajatun alueen muodostamisesta / muodostamatta jättämisestä

7) Torjuntapäätökset rajatulle alueelle. Puskurialueen rajoituksista tiedottaminen.

8) Rajatun alueen valvonta TAI löydöspaikan kartoitus, jos rajattua aluetta ei perustettu.

Xylellan leviämisen estäminen

Saastuneeksi todettujen ja mahdollisesti saastuneiden kasvien hävittäminen.

- Hävittäminen mahdollisimman lähellä.
- Tarvittaessa kuljetus peitettynä.
- Kasvukaudella ensisijaisesti polttamalla.

Väliaikainen markkinointikielto kohteessa oleville isäntäkasveille.

- Tarvittaessa.

Jäljitykset ja takaisin veto

Jäljitys taaksepäin

- Tarvittaessa.
- Tartuntalähde ei välttämättä selviä, Jos X. on jo ehtinyt leviämään vektoreiden välityksellä.

Jäljitys eteenpäin = Takaisin veto

- Toimija vetää takaisin saastuneet ja mahdollisesti saastuneet erät.
- Mahdollisesti myös tarkastuksia vastaanottajilla.

Kartoitus, jolla selvitetään, pitääkö rajattu alue perustaa

- **Kartoituksen tavoitteet:**

1. Olivatko saastuneeksi todetut kasvit saaneet tartunnan ennen niiden tuomista kohteeseen?
1. Onko kohteessa Xylellan vektoreita?

**Vähintään ansakartoitus vektoreille.
Mahdollisesti laaja näytteenotto
isäntäkasveille.**

Philaenus spumarius (PHILSU) - <https://gd.eppo.int>

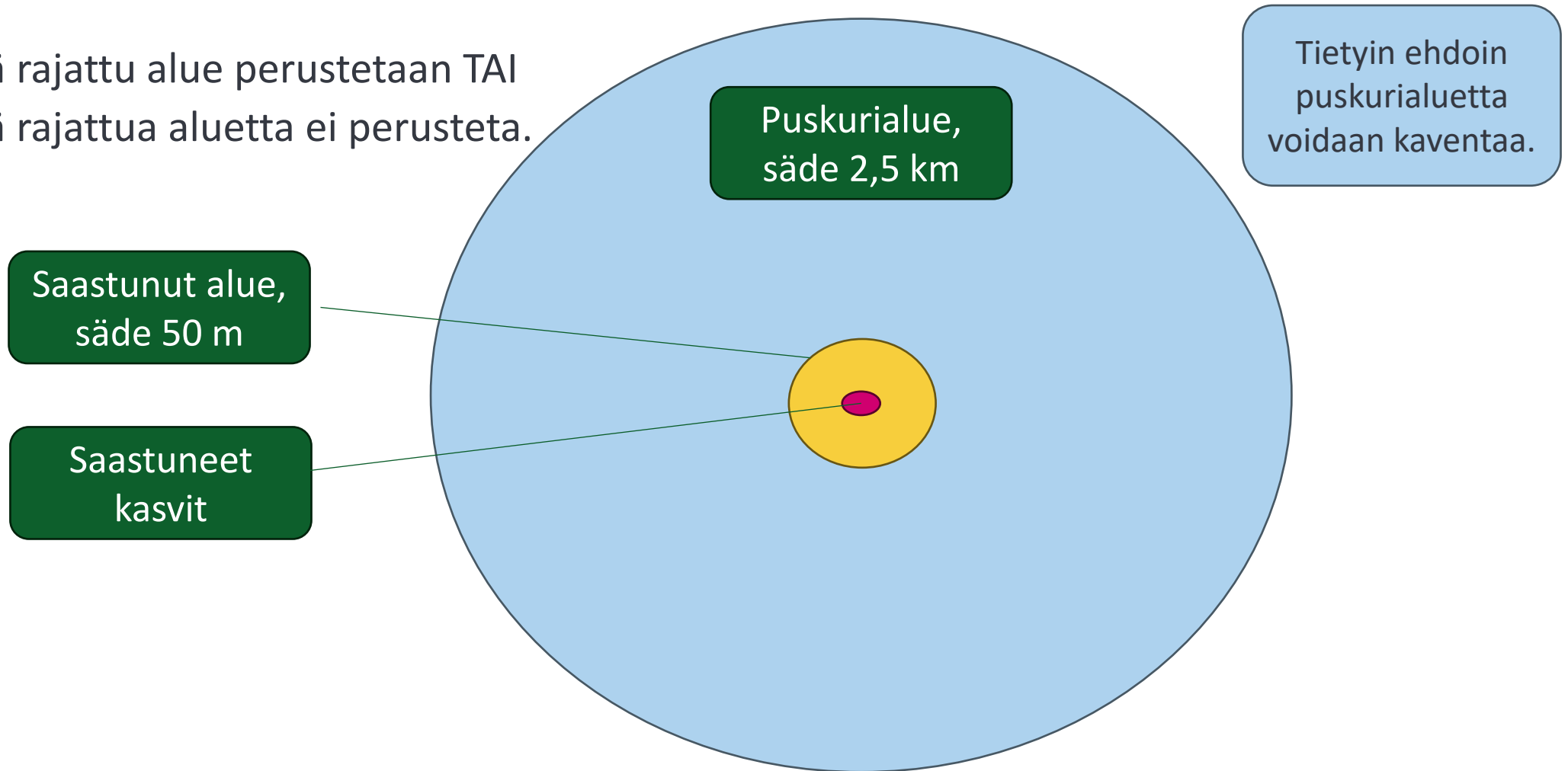
Camille PICARD (EPPO)

Rajatun alueen muodostaminen

Kartoituksen perusteella Ruokavirasto päättää:

- A. Että rajattu alue perustetaan TAI
- B. Että rajattua aluetta ei perusteta.

Toimenpiteet Xylellan hävittämiseksi: Torjuntapäätöksen sisältö saastuneella alueella

- **Hävitettävät kasvit:**
  - Saastuneeksi todetut kasvit (erät).
  - Kasvit, jotka kuuluvat samaan kasvilajiin kuin saastuneet kasvit.
  - Kasvit, joiden epäillään olevan saastuneita (esim. sama alkuperä ja kasvilaji).
  - Kyseisen Xylellan alalajin isäntäkasvit (täsmennetyt kasvit), joille ei ole tehty näytteenottoa ja testausta.
- **Kartoitus niille isäntäkasveille, joita ei hävitetä heti**
  - Hävitys kartoituksessa havaituille oireellisille ja/tai saastuneeksi todetuille kasveille
- **Vektorien torjunta**
  - Vähintään hävitettävät kasvit, jotta Xylella ei leviä vektoreiden välityksellä toimenpiteen aikana.

Toimenpiteet Xylellan hävittämiseksi: Torjuntapäätöksen sisältö saastuneella alueella

- **Kielto istuttaa kyseisen alalajin isäntäkasveja ilman viranomaisen lupaa**
  - Viranomainen voi myöntää luvan, jos kasvit kasvatetaan hyönteisiltä suojatussa tuotantopaikassa, jossa ei esiinny Xylellan vektoreita.
- **Kielto siirtää kyseisen alalajin isäntäkasveja ilman viranomaisen lupaa**
  - Viranomainen voi antaa luvan tietyissä tapauksissa

Rajoitukset ovat voimassa niin kauan kuin rajattu alue on voimassa (vähintään 4 vuotta).

Puskurialuetta koskevat rajoitukset

- Kasvinsuojeluainekäsittelyt ja muut toimet vektorien torjumiseksi.
- Siirtokielto kyseisen alalajin isäntäkasveille.
  - Siirrot ovat mahdollisia artiklojen 19–23 mukaisesti viranomaisen luvalla.
    - Luvan saaneilta tuotantopaikoilta (art. 19 ja 24).
    - Kasvit, joita on kasvatettu ainakin osa niiden eliniästä rajatulla alueella, ja jotka eivät ole koskaan saaneet tartuntaa (art. 20).
    - Koko tuotantosyklin ajan tietyllä rajatulla alueella *in vitro* kasvatettujen täsmennettyjen kasvien siirtäminen (art. 21 ja 24).
    - Osan eliniästään tietyllä rajatulla alueella kasvatettujen lepotilassa olevien *Vitis* -suvun kasvien siirtäminen (art. 22).
    - Vähintään osan eliniästään tietyllä rajatulla alueella kasvatettujen täsmennettyjen kasvien siirtäminen tartuntavyöhykkeiden sisällä, puskurivyöhykkeiden sisällä ja puskurivyöhykkeiltä niitä vastaaville tartuntavyöhykkeille (art. 23).

Rajatun alueen kartoitukset

- **Ruokavirasto ja/tai ELY-keskus, 4 vuoden ajan**
- **Saastuneella alueella:**
  - Vektoreiden kartoitus.
  - Vuosittain tehtävä näytteenotto ja testaus isäntäkasveille.
  - Luottamustaso 90 %, etsitään 0,5 % saastunutta.
  - Jos todetaan saastuneita kasveja -> Hävitys ja saastuneen alueen laajennus.
- **Puskurialueella**
  - Edustava näytteenotto (90 / 1 %) isäntäkasveille.
  - Vektorikartoitus.

Rajatun alueen lakkauttaminen

- Jos alueen kartoituksessa ei ole todettu Xylellaa neljän vuoden aikana.

Johtopäätöksiä

Xylellan löytyminen suomalaisesta kasvintuotannosta on tällä hetkellä epätodennäköistä, mutta mahdollista.

Jos Xylellan rajattu alue pitää perustaa, vaikutukset voivat olla suuret alueella oleville toimijoille.

Xylellan esiintymistä EU:n alueella liikkuvissa istutettavaksi tarkoitetuissa kasveissa kannattaa seurata, ja välttää ulkomaisten riskikasvien tuomista tuotantopaikalle.

RUOKAVIRASTO

Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Paula.Lilja@Ruokavirasto.fi